

ФОНД
НАУЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

Академично издателство „Талант“

Висше училище по агробизнес и развитие на
регионите - Пловдив

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

Academic Publishing House „Talent“

University of Agribusiness and Rural Development -
Bulgaria

<http://science.uard.bg>

IMBALANCES IN INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS AS A FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF SECURITY POLICIES

Zlatka Kushelieva

Plovdiv University “Paisii Hilendarski” - Plovdiv, Bulgaria

Abstract: At present, security in all its forms is one of the most important conditions for peace fruitful work of the world community. It has forms of manifestations in various spheres of public activity. In existing permanent tension between the great powers was unquestionable role of imbalances in economic relations between them and she continues to create and naturally always creates such tension, which is straining international security. It is natural to assume that the two phenomena – security and imbalances in international economic relations – there exists a direct link and reciprocal dependence – the more powerful in scope are the economic imbalances, the greater is the manifestation of uncertainty and vice versa. In general, economic imbalances have multilateral impact on uncertainty. Typically firstly occurs economic uncertainties. International security requires elimination or reduction of imbalances in international economic relations as a destabilizing factor security.

Keywords: imbalances, international economic relations, security, world community

ДИСБАЛАНСИТЕ В МЕЖДУНАРОДНИТЕ ИКОНОМИЧЕСКИ ОТНОШЕНИЯ КАТО ФАКТОР ЗА РАЗВИТИЕТО НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА СИГУРНОСТ

Златка Кушлиева

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ – Пловдив, България

Резюме: В настоящото научно изследване е разгледан проблемът за сигурността в настоящия момент, във всички нейни форми, която е едно от най-важните условия за мирния плодотворен труд на световната общественост. Тя се проявява в различните сфери на обществена дейност. В съществуващото постоянно напрежение между Вликите сили, несъмнена е ролята на дисбалансите в икономическите отношения между тях, като тя продължава да създава и е естествено, винаги да създава такова напрежение, което да поставя на изпитание международната сигурност. Естествено е да се приеме, че между двете явления – сигурност и дисбаланси в международните икономически отношения – съществува пряка връзка, както и реципрочна зависимост – колкото по-мощни по размах са икономическите дисбаланси, толкова по-силна е проявата на несигурността и обратно. По принцип икономическите дисбаланси имат многостранно въздействие върху несигурността. Обикновено най-напред се проявява икономическата несигурност. Международната сигурност изисква елиминиране или редуциране на дисбалансите в международните икономически отношения като дестабилизиращ сигурността фактор.

Ключови думи: дисбаланс, международните икономически отношения, сигурност, световна общественост

ВЪВЕДЕНИЕ

Дисбалансите в международните икономически отношения са съществен фактор за развитието на всички сфери на обществения живот. В настоящия момент, сигурността във всички нейни форми е едно от най-важните условия за мирния плодотворен труд на световната общественост. „Дефинитивно погледнато, сигурността е поливалентно понятие, едновременно висша човешка ценност, състояние, свойство, потребност, психологическо усещане, което се реализира едновременно в индивидуалното и в общественото съзнание. Тя е критерий за качеството на живот, измерение на човешкото благополучие.

Сигурността е ключова качествена характеристика за всяка система, която, за да може да оцелее и да се развива нормално и прогресиращо, си е създала и поддържа собствени защитни бариери и механизми срещу рисковете и заплахите в заобикалящия свят. Тази зависимост е особено характерна за обществените системи.

Държавните дейци на Великите сили успяха да запазят световния мир в продължение на седем десетилетия след края на предизвикалата, огромни разрушения и разделение на света на два военни блока война. Възможността от сблъсък, който да има катастрофални последици за цялата планета, виси постоянно като дамоклев меч над съдбата на човечеството. Съществуващото постоянно напрежение между тях несъмнено спомага за поява на дисбаланси в международните икономически отношения. И днес това продължава да създава и е естествено винаги да създава такова напрежение, което да поставя на изпитание международната сигурност. Тази сигурност

на проявление е аналогична на сферите на проявление на дисбалансите: в отношенията между две държави (съседни или отдалечени една от друга), регионална международна сигурност, континентална международна сигурност, международна сигурност в отношенията на Великите сили, глобална международна сигурност. Но тези дисбаланси оказват непосредствено влияние и върху националната сигурност, дори върху сигурността на отделни региони на конкретни държави.

ПРОЯВИ НА РАЗЛИЧНИТЕ СФЕРИ НА СИГУРНОСТ

Сигурността има форми на проявления в различните сфери на обществена дейност: икономическа, политическа, здравословна, информационна, културна, религиозна, спортна. Освен проявления в една сфера, тя може да добие и комплексен, както и всеобщ характер.

„В рамката на изброените заплахи, особено тревожни са развитието на невоенните заплахи и рискове, свързани с противоречията на икономическото и социалното развитие, натискът на свързаната с това човешка дейност върху естествената среда. Защитата на околната среда и изкореняването на крайната бедност и глада, се превръщат в доминанти на глобалното развитие.“ Въпреки умерения прогрес в тази посока, реалностите на действителността остават тревожни. Несигурността от тази гледна точка се свързва с дестабилизацията на връзката на човешките общества и природния свят. Като причина се приема противоречието между експлозивния ръст на човешките общности и ограничените, зле поддържани или безогледно използвани природни ресурси. Демографското неравновесие, крайната бедност, неграмотността, инфекциозните болести, международната организирана престъпност, политическата или икономическата миграция, геоклиматичните промени, са симптоми на задълбочаване на несигурността в началото на новото хилядолетие¹.

Естествено е да се приеме, че между двете явления – сигурност и дисбаланси, в международните икономически отношения съществува пряка връзка. Ако се върнем в древността и огледаме причината за Троянската война, трябва да приемем, че основната цел е разграбването на града, докато открадването на хубавата Елена е само повод. За едно много по-близко събитие – Първата световна война, поводът също е сантиментален – убийството на австроунгарския престолонаследник, но причината е стремежът на нововъзникналата световна икономическа сила – Германия – да наложи преразпределение на колониалната сфера. Този фактор действа и като причина за Втората световна война, но трудно може да се приеме като единствен, защото действа и друг, този за реванш, както и стремежът за териториално разширяване на изток, което е едновременно и икономически, и политически, и идеологически фактор (расовата доктрина).

Днес Европа и Близкият изток се намират във фаза на повишена степен на несигурност, причините за която също са комбинирани – стремежът на голяма част от населението на Сирия да свали диктаторския режим на управление, нестабилното политическо положение в страни като Ирак и Афганистан, ниският жизнен стандарт в азиатските страни, стремежът на извънелитни политически сили да заемат високи управленчески равнища под булото на религиозна идеология.

В Далечния изток фактор на международна несигурност е Северна Корея, за което причините са комплексни – стремежът да се запази диктаторският режим, противопоставянето на обединението с Южна Корея, ниският жизнен стандарт и изостаналото икономическо развитие. Така на база на анализа на политическите явления може да се заключи, че връзката между дисбалансите в международните

¹ Иванов, Т. Мениджмънт на сигурността и отбраната. С.: УИ „Стопанство“, 2008, с. 24-25.

икономически отношения и сигурността е двустранна – всеки дисбаланс предизвиква несигурност, а всяка предизвикана несигурност, поражда дисбаланси. Има смисъл да се установи характерът на тази връзка и възможността за нейното елиминиране, тъй като това е в интерес на човечеството.

Общо взето между двете явления съществува реципрочна зависимост – колкото по-мощни по размах са икономическите дисбаланси, толкова по-силна е проявата на несигурността и обратно. В известен смисъл действа принципът на ветрилото – проявата на едното явление в ограничена територия, например в една държава, предизвиква проява в много по-широка територия. Едно съвсем близко събитие – британският референдум, довел до излизането на страната от Европейския съюз, предизвикан от вътрешните икономически дисбаланси (силното неравенство в доходите и диспропорциите в регионалното развитие), довежда до засилване на политическата несигурност във всички страни на общността, в резултат на засилването на националистическо-популистката вълна. Естествено, ако общността е напусната от една малка страна, едва ли ще е прояви някаква несигурност.

Самата несигурност като явление има няколко степени, които се намират в реципрочна зависимост от икономическите дисбаланси. Сигурността е състояние, което се характеризира със социален мир и разрешаване на противоречията по пътя на преговори, в международен аспект, липсва напрежение между държавите, икономическите отношения се регулират на договорен принцип. В такова състояние в настоящия момент се намират страните от Европейския съюз и Северна Америка. На нивото на регулируемите конфликти във вътрешен аспект, се проявяват вълнения, предизвикани от икономически причини, които могат да доведат до сблъсъци между гражданите и силите на реда. В международен аспект това води до напрежения между държавите, създаване на военни блокове, силови демонстрации, но без преки сблъсъци, нарушаване на нормалните икономически отношения, въвеждане на санкции, неизпълнение на договори. Такива са днес отношенията между Русия и Европейския съюз, между САЩ и Китай, Япония и Китай, ЕС и Турция, Индия и Пакистан и др. Дори между традиционните съюзници в Европа, американското влияние намалява. Сделката за Трансатлантическо партньорство за търговия и инвестиции между САЩ и ЕС на практика се провали. Друга авторитарна държава – Китай, не само игнорира исканията на САЩ да спре проектите си за подновяване на дейността на спорните острови Спратли в Южно Китайско море, а разположи военни сили в района.

„С прилагане на по-твърди методи се характеризира политиката на САЩ към Китай в областта на сигурността в азиатския регион, където Вашингтон определено се стреми към създаването на пояс от приятелски страни, граничещи с КНР, с цел запазване влиянието и защита на своите съюзници в региона“². Все още Пекин не атакува американските кораби и самолети, но показва, че би могъл.

Третото равнище е кризисното. То се характеризира във вътрешен аспект със силни вълнения, потушавани от силите на реда, а в някои случаи и от армията (с призива „танковете да дойдат“), правителствени и парламентарни кризи, а в международен аспект – с „дрънкане на оръжие“. Четвъртото равнище е катастрофалното, характеризиращо се във вътрешен аспект, със силни кървави безредици, насилствена смяна на политическия и икономическия елит, гражданска война, а в международен аспект – с войни от всякакъв характер.

По принцип икономическите дисбаланси имат многостранно въздействие върху несигурността. Обикновено най-напред се проявява икономическата несигурност във вътрешната сфера под формата на хиперинфлация, недостиг на стоки, нелоялна

² Пантев, П. Центрове на сила в международните отношения и проблемът за поляритета през XXI век. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014, с. 136.

конкуренция с последващи фалити, бягство на капитали, силна безработица и с опити на правителствата да противодействат.

„Всички държави установяват граници, които определят движението на стоки и други фактори към и от своите икономики и чрез законите, политиката и многобройни намеси в икономиката, правителствата се опитват да манипулират и влияят на пазара, в полза на своите граждани, (или поне на някои от своите граждани), да подкрепят националните си интереси. Всяка държава, а някои повече от останалите, се опитва да използва силата си, за да влияе на пазарните резултати“³.

След това започва политическата несигурност с правителствени и парламентарни кризи до установяване на диктатури. Проявява се информационна несигурност, включваща размах на медийна война, на изопачаване на съобщенията, на пълна безкритичност. Несигурността в областта на културата и образованието се характеризира със закриване на културни и просветни учреждения, понижаване на етичния и интелигентния подход, поява на краткотрайни наукообразни школи. Несигурността в сферата на спорта се проявява с фалит на спортни клубове, рухване на спортната база, бягство на спортисти, липса на спортни прояви. Несигурността в религиозната област се проявява в разцвета на различни секти, станали привлекателни, от една страна, поради разочарованието от официалната религия, която робува на традиционни неактуализирани според нуждите на настоящия момент догми, и от друга – поради модерните вейния в тези секти, а отделни случаи – и поради материално подпомагане.

От своя страна, всеки вид несигурност предизвиква в някаква степен дисбаланси във вътрешните и в международните икономически отношения. Възможно е тези дисбаланси да не се проявят веднага, а да се яви натрупване, незабележимо в началото. Политическата несигурност в България в края на 80-те и началото на 90-те години доведе до значителни вътрешни дисбаланси, които едва забележимо повлияха на международните дисбаланси, чрез мораториума върху държавния дълг и началото на емиграцията към развитите икономики. Вече политическата криза в западнобалканските страни в началото на 90-те години предизвика по-значителни международноикономически дисбаланси, проявили се главно в съседните страни. Понастоящем политическата криза в Украйна предизвика значителни международноикономически дисбаланси в Европа. Политическата криза във Великобритания, възникнала поради Брекзита, също предизвика слаби международноикономически дисбаланси в Европа. Очаква се, политическата криза в САЩ, свързана с избирането на Тръмп за президент, да предизвика значителни глобални международноикономически дисбаланси.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Международната сигурност изисква създаването на правила и норми на международно икономическо взаимодействие. Те като фактор биха поставили сътрудничеството между всички страни на справедлива и взаимноизгодна основа, като по този начин елиминират дисбалансите в международните икономически отношения.

³ Гилпин, Р. Глобална политикономия. София: ИК „Дамян Яков“, 2003, с. 161.

ЛИТЕРАТУРА

1. Георгиев, Ю. Управление на риска в сигурността. София: Изток – Запад, 2015.
2. Гилпин, Р. Глобална политикономия. София: ИК „Дамян Яков“, 2003.
3. Иванов, Т. Мениджмънт на сигурността и отбраната. София: УИ „Стопанство“, 2008.
4. Пантев, П. Центрове на сила в международните отношения и проблемът за поляритета през XXI век. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 2014.